

Guttedagene i Smedgata

Av Kjell-Harry Olausen – Smedgatagutt og Mysenpatriot

Den 7. november i det fredens år 1945 kl. 17.15 så jeg dagens lys i Lytomtgården i Smedgata. Dit hadde mamma, pappa og broder Rolf flyttet inn etter å ha bodd i «Arbeidersamfunnet» gjennom krigsårene. Jeg ble nok født litt tidlig for jeg veide bare drøyt 1 kg, og etter å ha sett nærmere på meg sa legen at jeg kom ikke til å leve lenge, så det hastet med å få døpt meg. Nåja, det gikk bra og jeg lever ennå og har faktisk nådd en alder av 73 år, sånn er det.

Men hva betyr nå Smedgata for meg, og ikke minst for Mysen gjennom tidene?

Smedgata har hatt en noe varierende navnehistorie, fra å hete *Ørjeveien* til å hete *Apotekerveien*. Men etter at smeden *Anton Revhaug* flyttet inn i gata og etablerte smia si, ble gata etter hvert hetende Smedgata på folkemunne. Det var egentlig naturlig da det etter hvert kom ytterligere flere smeder som etablerte seg i gata. At gata ble hetende Smedgata var et lykketreff for meg og de andre gutta her nede. Jeg kunne jo ikke gå rundt å kalle meg «Ørjeveiengutt», nei Smedgatagutt ble benevnelsen og vi var vel fra tid til annen til skrekk og gru for de andre gutta i Mysen.

Gatenavn i Mysen har hatt en spesiell historie. Før krigen ble det gjort flere forsøk på å få vedtatt gatenavn i Mysen, men ordfører Anton H. Mysen mente at det ikke kunne være nødvendig

Vi hadde jo allerede gatenavn som Honkerudgata og Knivstikker'n, og det var vel mer enn godt nok.

Etter krigen ble det likevel en navnekonkurranse initiert gjennom Indre Smaalenes Avis, og endelig kunne kommunestyret i 1946 fatte vedtak om gatenavn i Mysen. Nå hadde gata fått sitt formelle navn, og det ble Smedgaten med -en-ending som de andre gatene i datiden. Men ingen har så lenge jeg kan huske sagt at de bodde i Smedgaten, nei vi bodde i Smedgata. Men nå endelig, i 2018, er det vedtatt at gatene i Mysen skal ha a-ending, så nå er det bestemt: Gata heter Smedgata!

Særpreget

Men hva har Smedgata som ikke andre gater i Mysen har?

Smedgata var og er en sentral nerve i Mysen som tilkomstvei fra både Trømborg og Hærland, men var også adkomstveien for besøkende helt fra Ørje i tidligere tider. De kom ofte med diligencen gjennom Smedgata til skyss-stasjonen i Havnaasgården. Opprinnelig var gata en grusvei, men så endelig i 1934 kom det brostein slik at gata fremsto som ei ordentlig «bygate».

Jeg husker ennå at det romlet og bråkte en del når bøndene fra Trømborg og Hærland kom på bybesøk med hest og kjerre på 1950-tallet. De kom på handletur, spesielt på lørdagene, og da «parkerte» de ofte hesten langs binderekka hos kjøpmann *Josef Nilsen* (i dag Gjensidige). Da fikk hestene en



Gata til venstre i bildet er Smedgata. I forgrunnen til venstre ser vi Aas-gården og det gamle apoteket hvor fotograf Grinna holder til i dag. Foto utlånt fra Indre Smaalenenes Avis bildearkiv.

høypose hengende over nakken så de fikk litt mat, og om vinteren fikk de et fint teppe over ryggen. Vi gikk ofte den veien fra Smedgata og opp i Mysen, og jeg husker ennå duften av svette hester, små vrinsk og «humring» fra de fornøyde trekkdyra. Det er en beroligende og god opplevelse å minnes.

Etter å ha parkert hesten og foretatt bestilling av mat og fôr som skulle leses på kjerra, tok gubbene en tur på Grand, eller kanskje på «Jonsekafeen» for å ta en øl og et smørbrød, mens kjerringene foretok nødvendige innkjøp av stoffer og tråd eller andre ting til huset. «Jonsekafeen» var en bedrift som Gunda Lunde drev, mor til Johannes eller Johs. Lunde – som var en venn av meg. Gunda drev sin kafé i underetasjen

under skobutikken til «Sko-Lund» i Storgata. Men noen tok nok også turen inn til Norrøna i nabogården, som ble drevet i kristen regi.

Jeg nevnte at det bråkte veldig når man kom kjørende med hest og kjerre i Smedgata, og det ble ikke bedre når bilene kom på banen. Mange klaget på dette, og tidlig på 1960-tallet kom asfalten og la seg over brosteinen. Neste store forbedring av gata vår kom i 2008 da den fikk en ny oppgradering. Jeg var så heldig å få være kommunens prosjektansvarlige, og gata ble nå en skikkelig bygate.

Livet i Smedgata

I Smedgata gikk livet sin vante gang etter krigen. I de første barneåra på 1940- og -50-tallet var det travle tider.

Vi hadde så mange gjøremål at dagene nesten ikke strakk til. Etter at vi kom i skolepliktig alder var det skole først, deretter rask lekselesing. Så bar det ut til de mange aktivitetene som vi stort sett fant på selv.

Søndagene

For å starte med søndagene, så startet disse med at vi selv måtte presse søndagsbuksene og stryke skjorte. Vi måtte være ordentlig kledd når vi skulle på søndagsskolen. Alle vi i Smedgata gikk den gangen i Filadelfia som lå i nabobygget til kjøpmann *Julius Tangen*. Der hadde vi *Emil Kristiansen* som «lærer» med bistand av *Hjørdis Haugland*. Emil var kjempesnill, og på sommeren hendte det ofte at han fylte opp varebilen med oss unger for avgang til fisketur til Hemnessjøen,

eller kanskje til Rødenessjøen. At han var så snill gjenspeilte seg i oppmøteprosenten: Vi var der alle sammen. Men om det hendte en søndag at noen var borte, så var det å stå til rette for *Ola (Fredstad)* eller *Lauran (Jan Erik Jähren, kallenavn etter mora si, Laura)*, og hadde vi ikke en veldig god forklaring på fraværet, vanket det bank.

Filadelfia eksisterer fortsatt, men i nye lokaler på Opsahljordet, fortsatt godt synlig mot Smedgata heldigvis. Menigheten sto jo for vår søndagsskole.

Det skjedde jo noen episoder i søndagsskolen som sitter ennå. Vi hadde en liten figur av en mørkhudet gutt. Han hadde ei stor fremstrakt hånd som vi kunne legge en mynt i, og ved å vri på øret hevet hånden seg opp til munnen slik at mynten ble «svelget». Dette var en gave til sultne barn i Afrika. Under et



Filadelfia, pinsevennernes tidligere møtested i Smedgata før de flyttet til Opsahljordet. Foto utlånt av Kjell-Harry Olausen.

mimretreff i Filadelfia mange år etter, fikk jeg si noe fra talerstolen (etter eget ønske), og da spurte jeg hvor denne figuren var blitt av. Den kunne nok ikke stå fremme lengre, men var visst trygt forvart i et lager.

Søndagene var lange og spennende for oss på denne tiden. Etter søndagsskolen og middag, ble det tid til andre aktiviteter. Om våren var det alltid tid til å kaste på stikka ved «Arbeidersamfunnet» Det mest gjeve og innbringende var nok å være kasserer, det vil si plukke opp mynter etter hvert. Noen hadde olabukser med oppbrett, og der kunne det gjemmes bort mange mynter. En kasserer hadde en gang tatt litt for mye. Da tok *Erik (Syversen)* tak i fyren og snudde ham opp ned og ristet. Det drysset ut ganske mange 5-øringer. W, som jeg kan kalle ham, ble forbannet og tok kniven som var målpinne og kastet den etter Erik slik at den ble stående i ryggen hans. Da løp W av gårde og ropte «Jeg har drept'n, jeg har drept'n» Erik gikk inn på kaféen og det viste seg at kniven bare hang fast i jakka. Han overlevde selvfølgelig, men W så vi ikke på lang tid.

Kaférunde

Etterpå, når både søndagsskole og kasting på stikka var unnagjort, ble det tid til en kaférunde i Mysen før kinobesøket stor for tur. Det var kaféer på alle hjørner, og vi startet som regel i kaféen i Arbeidersamfunnet. Deretter gikk turen til Sentralkaféen på bussholdeplassen på Krosbytomta, så til Parkkaféen som lå over det som i dag heter «Folk». Turen måtte også innom Norrøna, og deretter til Solstad Kafé som lå der Eidsberg sparebank ligger

i dag. Så ble det en tur innom Johs. på «Jonsekaféen»

Men etter at Trio Bar kom i 1959 som Mysens første og eneste «snack-bar», ble nok denne prioritert. Det var brødrene *Hermann, Leif og Gunnar Andresen* som åpnet denne i det nye bygget til *Gimmingsrud* i Havnaasbakken, i Anton H. Mysens gate. Der var det «bar-krakker» og sittegruper, men toppen av alt var en juke-box med alle de nyeste singleplatene. Da kunne vi slippe på 25 øre og høre våre idoler: Elvis Presley, Cliff Richard, The Everly Brothers, Tommy Steel og alle de andre. Nå var vi virkelig «amerikaniserte» i lille Mysen!

Smia til Skjørtvedt

Det var også spennende å ta en tur ned til smia til *Skjørtvedt* nede på Heggin. Dette var egentlig utenfor Mysen kommunes grenser, men vi våget turen likevel. Her bivånet vi at smeden satte nye sko på hestene, og det virket voldsomt på en liten guttepjukk. Etter å ha tatt av den gamle skoen, begynte smeden å skjære store biter av hestehoven med en kniv. Jeg trodde jo dette måtte være veldig vondt, men ble beroliget av smeden om at det var som å klippe negler. Men så skulle den nye skoen tilpasses. Da smeden la en glødende hestesko på hoven og det luktet brent i hele smia, løp jeg ut. Men ble nok en gang beroliget om at dette ikke var vondt. Så når skoen var ferdig tilpasset, ble den spikret fast. De naglene, eller spikrene som kom ut gjennom hoven, ble klippet av, og så var jobben gjort.

Nå hadde jeg litt erfaring med hester fra før, da vi fikk lov av *Rolf Diskerud* på

gården Slettevold å måke båsene der hestene bodde. Det var slitsomt, men gøy. Det var forresten der jeg lærte at man ikke skal la seg lure av de eldre gutta. Rundt luftegårdene var det gjerde med en tynn trå. Da ble vi små lurt til å konkurrere om å treffe en slik gjerdestråd når vi tisset. Jeg traff, men det jeg ikke visste var at det var strøm i gjerdet, så det var første og siste gang dette ble forsøkt.

Våren i gata

Våren var en fin tid for oss i gata. Da kunne vi bygge flåte som vi seilte med langs bekken fra Opsahlveien og helt ned til Høgliveien. Der gikk Høgliveien i bru over bekken, men vi kom ikke gjennom med flåten vår. Da var det å vasse i vann og gjørme for å dra flåten tilbake til Opsahlveien. Men gjett hvem som slapp det slitet. Det var skipperne Ola og Lauran! For et slit, men om vi ikke lystret så fikk vi ikke seile med tilbake igjen. Vi ble rimelig våte etter hvert for hele Måsan sto ofte under vann om våren etter en snørrik vinter.

Nede ved Måsan lå Mørstad-fabrikken og denne bedriften hadde plankestabler liggende, også på nordsiden av Smedgata. En vårdag ble dette stedet der jeg skulle prøve min første sigarett. Det var Ola som hadde fått tak i ei pakke, og jeg fikk en som jeg skulle røyke. Jeg fikk fyr og dampet iveri, men uten å dra røyken ned. Men da fikk jeg klar beskjed om at en røyk kostet penger og da fikk jeg røyke ordentlig! Da gjorde jeg det, og ble skikkelig syk. Mamma skjønnte det nok da jeg kom hjem helt grønn i trynet, men hun sa ikke noe. Men jeg hadde fått en

lærepenge. Dette var ikke ok, så jeg ble ingen nikotinslave, heldigvis.

Høytorp fort

Det mest spennende vi holdt på med var nok å leke inne på Høytorp fort, inne i selve festningen. Vi klippet hull i gjerdet rundt fort-området og kom oss inn i tunnelene. Derfra bar det inn i selve festningen via dassene i øst. Men vi måtte være forsiktige, for det var soldater i området som gjerne ønsket å få tak i oss. Vi var nok bedre kjent i tunnelene og inne i festningen enn de var, så de lyktes aldri.

En gang i blant lot vi Generalen – *General Otto Ruge* som bodde i æresboligen – få tak i oss. Da måtte vi i samlet tropp marsjere ned til æresboligen der det vanket kake og brus, eller saft og vann. Så måtte vi love å aldri komme inn på fortet noe mer, da det var farlig. Vi lovet dyrt og hellig at det ikke skulle gjenta seg, før vi i samlet tropp fortsatte marsjen sammen med Generalen ned til porten slik at vakten der kunne slippe oss ut. Dagen etter var vi igjen på plass på fortet.

En episode som kunne gått veldig galt var under en «krig» vi hadde på fortet. Da var vi to hærer som sloss, og vi hadde Ola som troppssjef. Broder'n ble plassert over en tunnelutgang og skulle lystre alle vink fra Ola. Broder'n hadde en stein som han skulle slippe på et gitt signal. Omsider kom signalet og broder'n slapp steinen som traff «*Dynamitt-Svendsen*» rett i knollen så han segnet om. Broder'n trodde nok at han hadde drept ham, og forsvant. Men «*Dynamitt-Svendsen*» overlevde, og etterlyste i lang tid hvem som hadde sluppet steinen, slik at han

kunne ta hevn. Heldigvis gikk også dette bra.

Farlige funn på fortet

Det fantes mye etterlatenskaper på fortet etter krigen, skjult i kroker og kriker som stort sett bare vi smågutta kjente til. Her fant vi litt av hvert av både våpen og ammunisjon.

Alt vi fant måtte leveres til «sjefen i gata». Han samlet dette i en skuff under senga. En dag kom han opp på idrettsplassen med en maskinpistol og med tyskerhjelmer på hodet. Han smekket inn et magasin og pepret utedassen med en salve så flisene føyk.

Heldigvis var det ikke folk der inne, så det gikk heldigvis bra. Men *Ivar lensmann* (Narvestad) fikk høre om historien og troppet i egen høye person opp hos «sjefen vår». Da han spurte om han hadde våpen, ble skuffen dratt frem fra under senga. Der lå våpenarsenalet. Ivar lensmann spurte om det var alt han hadde. Det ble opplyst om at det var en skuff på loftet også. Alt ble tatt med til lensmannskontoret.

Da var det slutt på innsamlingen for vår del. Ivar lensmann hadde vi respekt for. Om vi gjorde noe galt, kunne vi jo havne på Bastøy der det var en gutteleir for vanskelige – les småkriminelle – gutter, og det ville vi jo ikke. Bastøy var ei øy i Oslofjorden som sto frem som et skrekkested for oss.

Lange somre

Ellers så gikk den lange varme sommeren sin gang. Somrene i hukommelsen var alltid lange og varme. Badeplassene våre var i Mysenelva, enten i «guttepøl'n» i Bjørkelund

eller under Susebakkefossen og ned i «Susebakkepøl'n». Det var kjempefint.

Arbeidersamfunnet

Men tilbake i Smedgata og til Mysens storstue, Arbeidersamfunnet, som var et samlingssted hele året. Her hadde blant andre Mysen Turn- og Idrettsforening, MTIF, senere MIF, sine årsmøter. Da var det stinn brakke og det var kamp om styrevervene.

Formannskandidatene, for eksempel *Ivar Jåhren*, *Thor A. Krosbøy* med flere, stilte i dress og hvit skjorte med slips og fortalte hva de skulle utrette for foreningen om de ble valgt. Så ble det kampvotering, og vinnerne ble behørig klappet inn.

Arbeidersamfunnet ble bygd i 1922 av Mysen sosialdemokratiske arbeiderforening og var et mangfoldig kulturbygg. Her var det kino, bridegkvelter, danseskole, boksekonkurranser og turnoppvisninger, og ikke å forglemme, Mysen-revyene i tiden før, under og etter krigen.

Kino

Kino var det hver søndag, og for oss ungene i gata var «femmer'n» filmen for oss. Da kunne vi se mange spennende filmer med helter som Roy Rogers og Hopalong Cassidy, Zorro, Helan og Halvan, Tarzan og mange flere. Dette var spennende filmer og det var alltid fullsatt kino. Ofte sto det kinokø opp mot Bergerkrysset, og da hadde ho *Gudrun* (*Smerkerud*) i bua store dager. Mange stoppet der på sin vei til kinoen for å kjøpe godteri.

Men det var også salg av sjokolade og andre godterier i tilknytning til kinolokalet. Jeg hadde jobb en tid med



Arbeidersamfunnet som var det store samlingsstedet i Mysen med kinoforestillinger, boksestevner og ikke minst revyer. Foto utlånt fra Indre Smaalenenes Avis bildearkiv.

salg der i kinogangen. Da hadde jeg et brett på magen med mye rart i, og salget gikk bra. Jeg fikk noen kroner i lønn og gratis inngang til kinoen. Da var det om å gjøre å få plass på galleriet med oversikt over salen. Det var alltid fullsatt forestillinger. Vi må huske på at dette var før fjernsynets tid. Den gangen klarte vi oss med en radio hjemme og kino om søndagen.

Bridge

I lillesalen var det bridge en kveld i uka. Da fikk jeg jobb av *Olga (Syversen)* som drev kaféen i Arbeidersamfunnet. Jeg solgte øl til deltakerne, og serveringen gikk unna. Da satt jeg der til langt ut på kvelden som 15-åring og solgte øl. Det hadde heldigvis ikke gått bra i dag.

Danseskole

Hver høst kom *Svaes danseskole* og hadde kurs. Jeg var så heldig å få være med der, og vi lærte både å danse og utøve folkeskikk. Etter at vi hadde lært trinnene, var det å løpe over gulvet og by opp den peneste jenta til dans. Så kom den store dagen, danseskoleballet. Da var vi kledd i vår fineste stas og foreldrene satt ringside for å bivåne oppvisningen.

Boksing, turn og juletefest

Det var også spennende å se på boksing i den store salen. Det var en stor ring hvor boksingen foregikk, og en av heltene våre var *Rolf «Bissa» Eriksen*. Han var god. Turnoppvisningen med deltakere



Svaes danseskole lærte mang en mysenungdom de første dansetrinn. Bildet viser Gerd Kristiansen og Kjell-Harry Olausen i full sving. Foto utlånt av Kjell-Harry Olausen.

fra MTIF var spennende og fint å se på. Men så i romjula kom den årvisse juletreffesten i regi av MTIF. Da var det satt opp et kjempestort juletre med masse glitter og lys, og til tonene fra fine julesanger gikk vi i 3–4 ringer rundt juletreet og sang. Stemningen ble ikke mindre når to–tre julenisser kom inn og delte ut godteposer til alle.

Mysen-revyene

Jeg nevnte Mysen-revyene som holdt il i Arbeidersamfunnet. Da var ofte Thor A. Krosby konferansier. En alltid nærværende person var Trygve Dahlstrøm. Her deltok også alltid Mysen salongorkester som spilte med i de fleste revyene. I teatergruppa var Ole Johs. Randem formann, med Thor A. Krosby, Gunnar Valebjørg, Valborg

Martinsen, Sverre Eriksen og Bjarne Hansen som bærende medlemmer.

Mysen-revyene fortjener en bredere omtale. Den kan komme senere, men her kan noen av disse revyene nevnes: «Tilbake til naturen» i 1933, «Godt humør» i 1934, «Turn-raketten» i 1936 sammen med Jens Book-Jenssen, «Fart i firinga» i 1939, «Det er servert» i 1943, «Mot sommer og sol» i 1944. Tanken med denne revyen var nok håpet om fred, noe tyskerne vanligvis ikke forsto. Så kom «Vi gjør hva vi kan» i 1945 for nødstedte landsmenn i Bergen.

Mysenrevyen tok opp igjen «Fart i firinga» i 1948 for 30 fulle hus, «Ut i det blå» kom i 1949 sammen med Det polske orkester, «Vi stamper oss frem» i

„GODT HUMØR“

Mysen Turn- og Idrettsforenings

REVY 1934.

2 akter. – 17 avdelinger.

Dekorasjoner: M. Larsen.



Musikk: Mysen Strykeorkester.

Revyen spilles:

Lørdag 9. juni, søndag 10. juni,
lørdag 16. juni, Søndag 17. juni.
– Alle dager kl. 9 (21). –

Program fra et av de mange revyer som ble avholdt i Arbeidersamfunnet.

1951 og «Vel møtt igjen» i 1953. Dette ble den siste revyen.

Eksotisk fjernsyn

Her en historie knyttet til fjernsynets aller første barndom i Norge: På slutten av 1950-tallet, det vil si før den offisielle åpningen av fjernsynet i Norge i 1960, hadde Kjønnna Andresen et fjernsyn plassert i vinduet i butikken sin hvor vi kunne se skøytelep «live» for første gang. Mange kom dit, og vi ble organisert slik at de minste satt foran mot vinduet på aviser, de nest største sto på knea i rekke to, og bakerst i rekke tre sto fedrene. Med fjernsyn bak glasset og med høyttaler ute ble dette en opplevelse, selv om det etter hvert ble litt kaldt.

Vintersysler

Om vinteren var idrettsplassen og Opsahlåsen våre nærområder. Bane-mester *Halvorsen* og *Ivar Jähren* sørget for god is hele vinteren, både med langbane og med en indre bane for lek og spill. Vi hadde jo våre helter her også, og den beste var *Øyvind Mysen* som også var landslags-aktuell.

Når vi ikke gikk på ski så var det å lage langrennsløyper eller å trække opp traséer til slalombakke og hoppbakker i Opsahlåsen. Ingen gjorde denne jobben for oss, så da ble kveldene korte. Ofte snødde det dagen etter, og da var det bare å starte på nytt med jobben.

Det var mange kalde vintre, og for å klare kulda hadde vi aviser under yttertøyet på mage og lår. Da gikk det greit.

Om sommeren var områdene i Opsahlåsen eller i Sorengskauen om-dannet til indianerleire eller cowboy-byer. Da var det krig!

Petra Herland

På andre siden av Arbeidersamfunnet hadde *Petra Herland* sin butikk i mange år. Hun var mor til *John Herland* som den gangen var operasanger i Oslo. Jeg husker ennå de gangene han var hjemme. Han kom syngende mot oss i mørk dress og hvit skjorte. Det syntes vi var flott! John ble senere den som etablerte Hærland slakteri, i dag Nortura. Senere etablerte *Kjell Holum* sin første bilbutikk med Peugeot i denne hjørnegården mot Korterudbakken.

Julius Tangen

I nabogården hadde *Julius Tangen* sin kolonialbutikk. Han hadde blyant bak øret og en blokk hvor han skrev opp prisen for varene og summerte dette raskt ved avsluttet handel. Den gangen hadde vi ikke råd til å kjøpe mer enn en tre-fire varer, så det gikk greit. Noen ganger kjøpte vi også på «krita» når vi ikke hadde penger, og det gikk også greit. Han Julius var snill sånn. Butikken ble utvidet med et tilbygg etter hvert og Brødrene Diskerud etablerte en filial for kjøttvarene sine i bygget. Det ble sett på som et «bevis» på at Smedgata var ei viktig handlegate i Mysen.

Garveriet til Smerkerud

Ved siden av Arbeidersamfunnet lå garveriet til *Smerkerud*. Han var god å ha de gangene vi skulle ut i «krig» med naboene. Da var vi der og fikk skinnlapper til spretterter. Strikk og gummislanger fikk vi i sportsbutikken til *Kjønnna Andresen* eller til *Sørensen & Andresen*. Vi hadde alltid gående en «krig» mot gutta utenfor Mysen kommunes grenser, enten mot gutta på Heggin, de fra Folkenborg og ikke

å forglemme, gutta fra Kongo/Mona-området.

En gang vi hadde krig mot Folkenborg-gutta som hadde sin base i tårnet til Vestengbakken, måtte sterkt skyts til. Da festet vi sykkelslanger med stor skinnlapp til to trær. Så var det å legge en passe stor stein i skinnlappen og med en tre–fire gutter til å stramme opp spretterten så suste steinen opp i tårnet så flisene føyk. Da varte det ikke lenge før overgivelsen kom.

Galskap

Men før slike kriger ville Ola en gang herde oss. Og det gjorde han ved å ta oss med opp i Kirkås, til Trollkjerka. Der plasserte han seg på toppen med et salong-gevær og eikenøtter som ammunisjon, og skjøt rundt seg mens vi krøp sammen bak steiner og annet for å være i dekning. Egentlig var dette ren galskap, men vi ble vel herdet, kanskje.

Lytomtgården

Så passerer vi bua til Gudrun og kommer til Lytomtgården der vi bodde i mine første barneår. Jeg ble vel født omtrent i inngangspartiet til nåværende Fordbutikk. I et lite sidebygg holdt blikkenslager *Olsen* til. Han var god å ha fra tid til annen vinterstid. Om vi var så uheldig å brette ei ski, var det ikke råd til nye. Da fikset Oddvar Olsen det ved å lime bitene sammen for deretter å legge blick rundt som ble naglet fast. Da var skia hel igjen og skiaktivitetene kunne fortsette ut vinteren.

Avholdslosjen

På andre siden av «Lytomt skauen» i Bakkelveien lå det ei brakke som var avholdslosjen. På kalde vinterkvelder

gikk vi ofte dit. Der var det flere spill som vi kunne bruke, og det var godt og varmt der.

Apotekergården

I neste hus i Smedgata bodde *glassmester Andersen*, men så kommer vi til apotekergården der apoteker *Petersen* regjerte. Han hadde rader og hyller med mange krukker med ymse innhold. Det mest spennende var nok en medisin som het *Gangnæs spesial*. Denne var komponert av *distrikslege Gangnæs* og apoteker'n, og besto vel i hovedsak av 96% sprit, noe oppblandet og med farge og smakstilsetninger. Enkel og grei, men folk ble friske. Apotekergården er i dag base for fotograf *Grinna*.

Mysen kornsilo

Jeg husker godt en historie fra byggingen av Mysen kornsilo i 1953. Da denne var nådd til toppen og taket var lagt, hendte det noe spesielt. Det gikk som en løpeild gjennom gata at en mann hadde hengt seg på toppen, og vi så at det hang en mann der oppe i en galge.

Dette var jo skremmende, men etter hvert fikk vi vite at dette var ei dukke som arbeiderne hadde hengt opp der på toppen fordi det ikke var avholdt kranseskål. Det var visst en fest som skulle markere at taket var lagt, og som byggherren ikke hadde ordnet med. Galgen ble tatt ned i løpet av dagen da kranseskål ble lovet, men for oss ungene var det egentlig en skrekkopplevelse.

Dass-tømming

Det var en kortversjon av livet i Smedgata og Mysen i årene etter krigen, men

et par historier kan være en avslutning.

Hver vår skjedde det mye i gata vår. Først kom *Smerkerud* med ei illeluktende tett vogn som den blakke hesten dro fra hus til hus. Han tømte utedassene, og da la det seg en temmelig plagsom odør rundt vogna og gata. Heldigvis varte dette bare én dag. Det var ikke mange som hadde innlagt vannklosett den gangen.

«Skjærsliper'n»

Så kom «skjærsliper'n». Han kom inn i gårdene og tilbød seg å slipe kniver og sakser. Det var det behov for da svært få kunne kjøpe nye bare fordi gamle ble litt sløve. Så med en sang gikk han i gang med jobben. Kniver og sakser ble skarpe som nye og kjærringene ble fornøyde. Da gikk det greit et år til.

«Brennoppen»

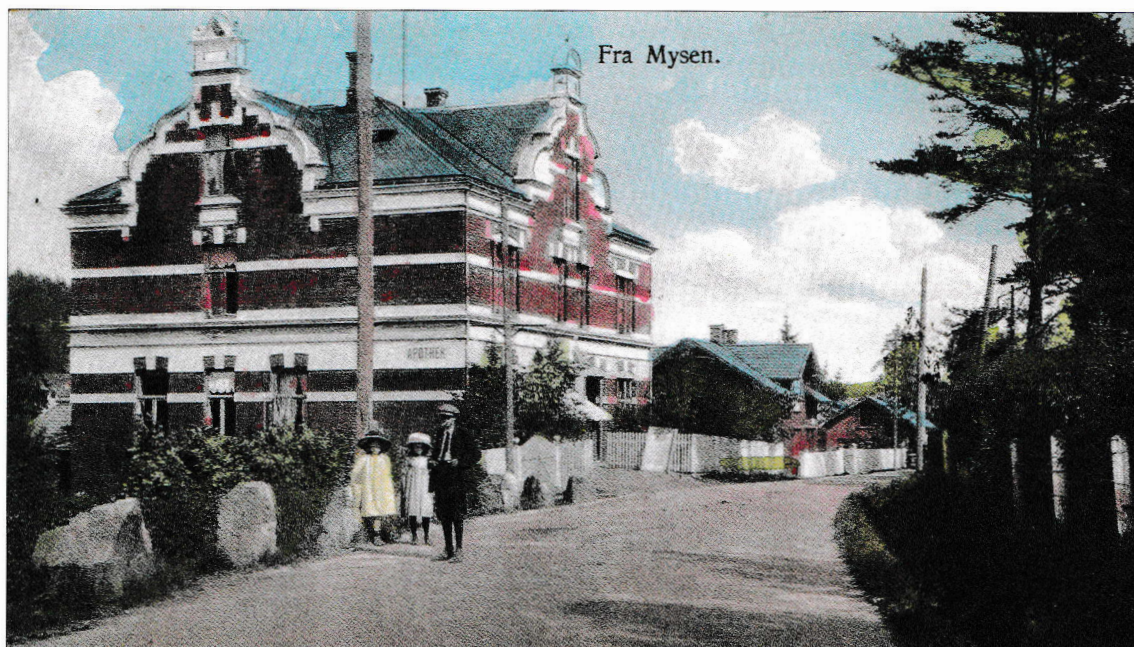
Tredjemann som var på plass var «brennoppen» som kom med kappsaga

si og ordnet med ved for folk til neste vinter. Han hadde to staver med ledning på som han heftet på strømledningene i gata. Da fikk han strøm til saga og jobben gikk unna.

Avslutning

Dette ble litt av hvert om litt av hvert, men jeg håper etter hvert å få ferdig en bok med bredere omtale om Mysen og Smedgata, fra første opprinnelse og frem til i dag. Jeg synes Mysen fortjener at også denne siden av livet i stasjonsbyen, festningsbyen og regionsenteret vårt blir dokumentert.

Jeg har vært heldig nok til å ha en posisjon i kommunen der jeg har kunnet følge utviklingen de siste 40 år tett på, og ser en slik dokumentasjon som en spennende oppgave.



Apotekergården. Foto: Einar Hansen. Brukt 1913. Postkort utlånt av Jul Aage Krosby.